

A demokrácia hanyatlása spanyol Baszkföldön

*Gouverneur, Cédric: Régression de la démocratie au Pays basque espagnol.
= Le Monde diplomatique, 50. vol. 2003. 590. no.*

2003. március 17-én a spanyol Legfelsőbb bíróság törvényen kívül helyezte a független koalíciót egy csaknem egy évvel korábbi törvényre hivatkozva, mely a „terrorizmust el nem ítélő” pártokra vonatkozik. Összehasonlításképpen: London sosem tiltotta be a Sinn Feint, mint ahogyan Karlsruhe sem a neonáci, NPD-pártot. Csupán Törökországban fordult elő az iszlamista Refah, illetve a kurd Hadep betiltása.

Az 1978-ban létesült ETA háromszor változtatott nevet az elmúlt húsz év során. Ezúttal azonban Madrid garantálta, hogy ne versenyezhesen a májusi helyhatósági választásokon. Batasuna, hét parlamenti képviselőjével 10%-ot reprezentál, 62 polgármesterséget felügyel Euzkadi és Navarra tartományokban. Baltazar Garzon bíró kettőzött erővel igyekezett megfosztani minden mozgásterétől Batasunát: bankszámláit zároltatta, internetes oldalait leállította, betiltatta ifjúsági szervezetét, a Segit stb.

A frankóizmus kipárolgása

A 2001. szeptember 11. utáni hangulat valamennyi nyugati demokráciában kedvezett a terrorizmus-ellenes harc meghirdetésének. José Maria Aznar miniszterelnök sem habozott képtelen párhuzamokat vonni az ETA és az Al-Qaida között. De Batasuna elszigetelését szorgalmazta a frankóizmust olykor idéző, jobboldali Néppárt némely intézkedése is, például a március végi háborúellenes tüntetés betiltása. Mindhiába... ez lett a legjelentősebb a demokrácia visszatérése óta.

A baszkok háromnegyede nem fogadta el pártja törvényen kívül helyezését, azonban a spanyol közvélemény kritika nélkül tűrte Batasuna betiltását. A választások során az ETA-nak szánt voksokat feltehetőleg a kereszténydemokrata Baszk Nemzeti Párt „örökölte”. Ez a politikai megoldás nem teljesen veszélytelen, hiszen Batasuna környezete a vichyi értelemben kollaboránsnak tartja a Nemzeti Pártiakat. A terrorizmus elleni küzdelem céltáblája nyilvánvalóan Batasuna. Juan Del Olmo bíró februárban elrendelte az egyetlen, teljes egészében baszk nyelvű, 150 embert foglalkoztató, 15 ezer példányban megjelenő sajtóorgánium, az „Egunkaria” bezárását. Korábbi és aktuális vezetőit kihallgatták, az ETA-val való kapcsolatokkal vádolták őket, hetet közülük csak óvadék ellenében engedtek szabadon.

A korábbi újságigazgatót, Peio Zubiriát s a jelenlegit, Martxelo Otamendit halálosan megfenyegették a rendőrök, valamint kínvallatásnak vetették alá őket. Esetükre vonatkozóan a *Riporterek határ nélkül*, illetve az *Amnesty International* szervezetek vizsgálat indítását kezdeményezték.

A fizetett munkatársak azonnal új napilapot alapítottak, az „Eguneró”-t, amely mindössze 16 oldalon, viszont 75 ezer példányban jelenik meg. A támadások most e szerkesztőség székháza, valamint egy baszk nyelvű tudományos magazin, az „Argia et Jakin”, valamint a baszkul tanító iskolák ellen folynak. A köztudatban mindez a nacionalizmus és a terrorizmus tényének összemosását eredményezi.

A baszk sajtó elleni támadások nem egészen új keletűek: 2000-ben José Luis Lopez de la Calle újságíró (akit Franco bebörtönözött) ETA-tagok végezték ki. Az ezt nyilvános-

ságra hozó újságíró, Gorka Landaburu hamarosan merényletben megsebesült. Mintegy ötven publicista él kirendelt őrizet mellett azóta. Azonban hogy ki az elnyomó, és ki az elnyomott, azt maga Martxelo Otamedi is igyekszik relativizálni. Úgy fogalmaz: „Az utolsó támadás Baszkföldön az én kihallgatásom volt.” Pedig sokan tudják, hogy például egy szocialista elkötelezettségű, ugyanakkor militáns baszk szociológia-tanárnot, Mora Gotzonet, aki, miután Franco börtöneit megjárta, az ETA is halálra ítélte.

1959-es alapítása óta – a frankóista elnyomásra reakcióképpen – az ETA, a különben iparosított Baszkföldet holmi harmadik világbeli gyarmathoz hasonlítja. Mind a mai napig a „gyarmatosító” erőszakos kiutasításában hisznek.

2003 januárjában Marcos főparancsnokhoz címeztek egy nyílt, közbenjárását kérő levelet, melyben a baszk fegyveres erőket „Európa bennszülöttjeiként” emlegetik, valamint szívesen hasonlítják a zapatista hadsereghez őket. Mintha a több mint negyed százada halott Franco még élne! Ez a vélekedés magyarázza Batasuna szándékát, mely szerint a 10-ről 18%-ra emelkedett szavazatok birtokában a baszk nép nevében nyilatkozik, a hadsereg szerepét eltűlozza, noha utóbbinak már semmi népszerűsége sincs: a baszkok 90%-a elutasítja őket, jöllehet a szavazók fele (130 ezren) Batasuna híve.

Az ETA-merényletek célpontjait mindig úgy választották meg, hogy az esetek a politikai pártokon belül ellentmondást váltsanak ki. Az elkapott tetteseket – valójában törvényellenesen – szétszórták spanyol, francia, illetve baszkföldi börtönökbe. De eredményesen ez ellen csak a baszk önrendelkezés vehetné fel a harcot. A szavazók 60%-a által megszavazott önrendelkezési státust azonban 1979-ben elvetették. Az autodetermináció együttélést jelentett volna a spanyolokkal, újabb változatában pedig szabad társulást Baszkföld és Madrid között. Törvényesen jelenleg csak Madrid írhatna ki népszavazást a kérdésben. Tárgyalás viszont lehetne, noha félő, hogy az a québec-i végeredményt ismételné meg.

A legelszántabb függetlenség-pártiak nem elégedtek meg ezzel a tervvel. Batasuna és az „Egunkaria” sajtóorgánum betiltása az elszakadás híveiből a békés tárgyalások hiábavalóságáról való meggyőződést váltották ki. Az ETA – ahogy a fegyveres szervezetek esetében szokásos – az akció–elnyomás–akció elvén működik. Jelenlegi elnyomott helyzetükben ugrásszerűen megnöttek az egyéni terrorcselekmények, melyek tovább erősítik a spanyol jogállam hajthatatlanságát, illegálisba kényszerítve az állampolgárok egy részét, végül lehetetlenné téve a párbeszédet.

Kakasy Judit